

ВІДГУК
офіційного опонента про дисертацію
Бурковської Олени Богданівни
на тему «Українська термінологія лісівництва: становлення,
розвиток та системно-структурна організація»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.01 – українська мова

Загальновідомо, що на розвиток термінології впливають зовнішні та внутрішні чинники, а оскільки лісова й деревообробна термінологія була предметом дослідження ще у 80-х рр. ХХ ст. і за цей час лісівнича наука, а отже, і термінологія значно розвинулися, то це зумовило потребу вивчення сучасного стану терміносистеми лісівництва, з'ясування особливостей структурної організації й парадигматичних відношень термінів задля подальшого впорядкування й стандартизації їх. Вирішенню саме цих завдань і присвячена дисертаційна робота О. Б. Бурковської.

Обрані методи дослідження дали змогу дисертантці успішно розв'язати низку дослідницьких завдань, важливих як у теоретичному, так і в прикладному аспектах, як-от: 1) обґрунтувати теоретико-методологічні засади дослідження УТЛ; 2) дослідити становлення та історію розвитку УТЛ; 3) виявити системні зв'язки між термінами лісівництва на рівні термінного поля (груп, підгруп, мікрогруп); 4) описати парадигматичні відношення в системі українських термінів лісівництва; 5) окреслити структурні типи українських термінів лісівництва; 6) систематизувати матеріал до словника термінів лісівництва, його електронної версії та оновленого Державного стандарту України з лісівництва.

Найбільш істотні наукові результати, які містить рецензована дисертація, можна окреслити такими положеннями:

- описано історію становлення та розвитку української термінології

лісівництва;

- конкретизовано зміст поняття *лісівництво*;
- визначено місце УТЛ серед термінологій інших лісівничих наук;
- удосконалено тематичну класифікацію українських термінів

лісівництва;

- описано системну організацію термінів лісівництва на рівні термінного поля і родо-видової парадигми;

- проаналізовано структурні типи й моделі термінів лісівництва;
- систематизовано матеріал до словника українських термінів

лісівництва та його електронної версії;

- запропоновано зміни та доповнення до Державного стандарту України з лісівництва.

Достовірність отриманих результатів підтверджена кількісними підрахунками (картотека нараховує 2602 терміни) й опрацьованою широкою джерельною базою.

Схвально, що матеріали дослідження пройшли апробацію на міжнародних, регіональних наукових і науково-практичних конференціях.

Логіка дослідження зумовила структуру дисертаційної роботи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (324 найменування) та 5 додатків.

У першому розділі «Історія становлення, формування та розвитку української термінології лісівництва» присвячено розкрито теоретико-методологічні засади дослідження української терміносистеми лісівництва та описано історію її становлення й розвитку.

У дослідженні О. Б. Бурковська встановила, що визначальною для вивчення української термінології лісівництва є теорія терміна, що тісно пов'язана з теорією опозицій та теорією номінацій. Методологічним підґрунтям дослідження історії розвитку української термінології лісівництва та її системно-структурної організації дисертантка обрала низку наукових методів (*описовий, структурний та його елементи компонентний і*

дистрибутивний аналіз, метод суцільної вибірки, а також прийом кількісних підрахунків) та прийомів (індукція, дедукція, аналогія, моделювання, класифікація).

Теоретичний аналіз основних понять термінознавства *термін, прототермін, термінологія, терміносистема* дав змогу дисертантці чітко розмежувати досліджувані найменування в роботі й зробити висновок, що «терміни лісівництва формувалися на основі лексем та прототермінів, які функціонували до виникнення науки про ліс і позначали не поняття, а спеціальне уявлення лісівництва» (с.76).

О. Б. Бурковська слушно поєднує історію розвитку української термінології лісівництва зі становленням лісівництва як науки, рівнем наукових знань про ліс та результатами практичної діяльності лісівників, а також соціально-політичними умовами, термінотворчою та термінографічною діяльністю науковців в Україні та за її межами. Виокремлені періоди розвитку досліджуваної термінології: 1) кінець XVIII ст. – 1920-ті рр. XX ст.; 2) 1920-ті рр. – 1991 р.; 3) 1991 р. – дотепер – відбивають її становлення як ієрархічно організованої терміносистеми.

Позитивне враження справляють ретельно описані віднайдені матеріали, що стосуються діяльності НТШ, організації української інтелігенції «Стара Громада», Правописно-термінологічної комісії при Історико-філологічному відділі Всеукраїнської Академії Наук і Термінологічної комісії Українського наукового товариства у м. Києві, Головної термінологічної комісії, що діяла при Українській господарській академії в Подєбрадах (Чехія), а також аналіз праць І. Верхратського, В. Левицького, М. Мельника, К. Осьмака, Б. Іваницького та інших.

У другому розділі «Системна організація сучасної української термінології лісівництва» дисертантка дослідила системні зв'язки між термінами лісівництва на рівні термінного поля та парадигматичних відношень.

Найважливішою ознакою системності української термінології лісівництва О. Б. Бурковська слушно вважає термінне поле, у якому виділяє ядро та периферію (навколоядерну й віддалену). До ядра термінного поля досліджуваної терміносистеми дисертантка віднесла шість тематичних груп, зокрема:

- назви родових, класифікаційних та загальних понять лісівництва;
- назви на позначення типів, складників та характеристик лісу;
- назви видів, властивостей, характеристик деревини та деревостану;
- назви на позначення процесів вирощування, формування та поновлення лісу;
- назви етапів використання, заготівлі та оброблення лісових ресурсів та продукції лісу;
- назви процесів рубання лісу.

У межах кожної тематичної групи виділено підгрупи (мікрогрупи).

До навколоядерної периферійної зони дисертантка віднесла терміни на позначення понять, які стосуються лісової галузі, та терміни тих наук чи галузей наук, що виділилися з лісівництва (терміни лісового господарства, лісової пірології, мисливствознавства, біології, географії, ботаніки та ін.). А віддалену від ядра периферійну зону сформувала з термінів механіки, техніки, економіки, правової сфери, хімії та ін., а також міжгалузевих і загальнонаукових термінів.

Структурування термінів й аналіз гіперо-гіпонімних відношень дали змогу О. Б. Бурковській повною мірою відобразити ієрархічність внутрішньої структури терміносистеми лісівництва. Показовим є запропонований дисертанткою рисунок 2.1, що відображає структуру термінного поля української термінології лісівництва. Таке унаочнення не лише полегшує сприйняття нової наукової інформації, а й відбиває глибоке розуміння дисертанткою досліджуваної проблеми.

Дослідження синонімії та варіантності в системі УТЛ допомогло дисертантці актуалізувати проблему неуніфікованості термінів лісівництва,

окреслити невирішені проблеми адекватного позначення понять лісівництва.

Третій розділ «Структурна характеристика термінів лісівництва» присвячено дослідженню структурних ознак термінів лісівництва та способів творення їх. Аналіз структури термінів О. Б. Бурковська вважає важливою умовою всебічного та детального дослідження термінних систем. Дисертантка детально описала синтетичні й аналітичні терміни лісівництва, як найбільш продуктивний визначила суфіксальний спосіб творення термінів лісівництва, описала словотвірні моделі термінів-комполітів, значну увагу приділила *термінізації, транстермінізації та вторинній номінації*.

Належним чином О. Б. Бурковська виклала найважливіші наукові та практичні результати, одержані в дисертації, у загальних висновках, скоординованих із завданнями дослідження.

Практичну значущість мають підготовлені дисертанткою матеріали до Державного стандарту України «Лісівництво: терміни та визначення», уміщені в додатку Д. О. Б. Бурковська пропонує ввести до нової редакції Держстандарту терміни, які з'явилися в останні роки і не були зафіксовані у спеціальних словниках, а також конкретизувати назви деяких тематичних груп або виокремити нові, умотивовує необхідність зміни послідовності подання тематичних груп термінів у Держстандарті та їх змістового наповнення.

Уважаємо також, що запропонована у додатку Г електронна версія «Словника українських термінів лісівництва» створить можливості для ефективного засвоєння фахових термінів студентами. Такий словник допоможе уніфікувати терміни, дасть змогу уникнути неточностей у назвах понять лісівництва та дефініціях термінів, засвідчених у різних джерелах.

Аналізуючи тематику праць дисертантки, опублікованих у вітчизняних і закордонних наукових фахових виданнях, констатуємо, що всі вони відбивають основні положення й наукові результати дисертації.

Позитивно оцінюючи роботу, висловимо також деякі зауваги.

1. Викликає сумнів формулювання назви розділу 1 «Історія становлення, формування та розвитку української термінології лісівництва», оскільки лексеми *становлення*, *формування* та *розвиток* мають близьке значення. Якщо продовженням становлення (очевидно, дисертантка мала на увазі зародження) є розвиток, то формування враховує розвиток і є його частиною. Мабуть, доцільно було б обмежитися формулюванням «Історія становлення та розвитку...» чи «Історія становлення й формування...».

2. Уважаємо, що з параграфа 1.2 «Українська термінологія лісівництва в системі термінологій лісівничих наук» логічніше було б розпочати другий розділ, показавши термінологію лісівництва і системі інших споріднених наук, і її системну організацію. Крім цього, назва першого розділу не відбиває сучасного стану лісівничої термінології.

3. На основі аналізу численних визначень змісту поняття *лісівництво*, а також об'єкта та предмета лісівництва як науки на сучасному етапі, узагальнено його дефініцію. Виникає питання: чи консультувалася дисертантка з фахівцями щодо запропонованого нею визначення?

4. Попри достатню кількість публікацій, виникає питання: чому з двох статей, опублікованих у Віснику Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» (2015 р. та 2016 р.) одна подана як стаття в науковому фаховому виданні, а інша – як додаткова публікація.

5. Не зовсім зрозумілими є принципи відбору термінів до додатку Д «Матеріали до державного стандарту України «Лісівництво: терміни та визначення». Якщо це пропозиції дисертантки, то доцільно, на нашу думку, відобразити запропоновані зміни, а не подавати усі терміни.

Висловлені зауваження в жодному разі не ставлять під сумнів теоретичну та практичну значущість отриманих дисертанткою результатів.

Високої оцінки заслуговує мовне оформлення тексту дисертації й автореферату. Це є свідченням свідомого ставлення О. Б. Бурковської до реалізації мовних норм у науковому тексті, що сприяло найточнішому й

найповнішому вияву висловлюваної думки та гармонійному поєднанню змісту і форми наукового дослідження. Рівень технічного оформлення дисертації та автореферату також вважаємо високим. Зміст наукового дослідження повно відбито в авторефераті дисертації.

Загалом стверджуємо, що дисертаційна праця Олени Богданівни Бурковської на тему «Українська термінологія лісівництва: становлення, розвиток та системно-структурна організація» за теоретичним рівнем, науковою новизною й практичною цінністю є завершеним комплексним дослідженням і відповідає пунктам 9, 11, 12–13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор цілком заслуговує наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Офіційний опонент – кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри соціології та культурології

Національного лісотехнічного університету України

О. Є. Гриджук

О. Є. Гриджук

16.04.2018

*Відпуск надійшов до
спецради № 36.053.02
16.04.2018 р.*

*Учений секретар спецради
Ім. *В. В. Коткович**

